

نگاهی گذرا بر زندگی نامه حضرت معصومه سلام الله علیها

حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها

در روز اول ذیقعده سال ۱۷۳ هجری، در شهر مدینه چشم به جهان گشود. این بانوی بزرگوار، از همان آغاز، در محیطی پرورش یافت که پدر و مادر و فرزندان، همه به فضایل اخلاقی آراسته بودند. عبادت و زهد، پارسایی و تقوا، راستگویی و بردباری، استقامت در برابر ناملایمات، بخشندگی و پاکدامنی و نیز یاد خدای از صفات برجسته این خاندان پاک سیرت و نیکو سرشت به شمار می رفت. پدران این خاندان، همه برگزیدگان و پیشوایان هدایت، گوهرهای تابناک امامت و سکان داران کشتی انسانیت بودند.

سرچشمه دانش

حضرت معصومه سلام الله علیها در خاندانی که سرچشمه علم و تقوا و فضایل اخلاقی بود، پرورش یافت. پس از آن که پدر بزرگوار آن بانوی گرامی به شهادت رسید، فرزند ارجمند آن امام، یعنی حضرت رضا علیه السلام عهده دار امر تعلیم و تربیت خواهران و برادران خود شد و مخارج آنان را نیز بر عهده گرفت. در اثر توجهات زیاد آن حضرت، هر یک از فرزندان امام کاظم علیه السلام به مقامی والا دست یافتند و زبانزد همگان گشتند. ابن صباغ ملکی در این باره میگوید: «هر یک از فرزندان ابی الحسن موسی معروف به کاظم، فضیلتی مشهور دارد». بدون تردید بعد از حضرت رضا علیه السلام در میان فرزندان امام کاظم علیه السلام، حضرت معصومه سلام الله علیها از نظر علمی و اخلاقی، والامقام ترین آنان است. این حقیقت از اسامی، لقب ها، تعریف ها و توصیفات که ائمه اطهار علیهم السلام از ایشان نموده اند، آشکار است و این حقیقت روشن می سازد که ایشان نیز چون حضرت زینب سلام الله علیها «عالمه غیر معلمه» بوده است.

مظهر فضایل

حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها مظهر فضایل و مقامات است. روایات معصومان علیهم السلام فضیلت ها و مقامات بلندی را به آن حضرت نسبت می دهد. امام صادق علیه السلام در این باره می فرماید: «آگاه باشید که برای خدا حرمی است و آن مکه است؛ و برای پیامبر خدا حرمی است و آن مدینه است. و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است. بدانید که حرم من و فرزندانم بعد از من، قم است. آگاه باشید که قم، کوفه کوچک ماست، بدانید بهشت هشت دروازه دارد که سه تای آن ها به سوی قم است. بانویی از فرزندان من به نام فاطمه، دختر موسی، در آن جا رحلت می کند که با شفاعت او، همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند.»

مقام علمی حضرت معصومه سلام الله علیها

حضرت معصومه سلام الله عليها از جمله بانوان گرانقدر و والا مقام جهان تشیع است و مقام علمی بلندی دارد. نقل شده که روزی جمعی از شیعیان، به قصد دیدار حضرت موسی بن جعفر علیه السلام و پرسیدن پرسش هایی از ایشان، به مدینه منوره مشرف شدند. چون امام کاظم علیه السلام در مسافرت بود، پرسش های خود را به حضرت معصومه سلام الله عليها که در آن هنگام کودکی خردسال بیش نبود، تحویل دادند. فردای آن روز برای بار دیگر به منزل امام رفتند، ولی هنوز ایشان از سفر برنگشته بود. پس به ناچار، پرسش های خود را باز خواستند تا در مسافرت بعدی به خدمت امام برسند، غافل از این که حضرت معصومه سلام الله عليها جواب پرسش ها را نگاشته است. وقتی پاسخ ها را ملاحظه کردند، بسیار خوشحال شدند و پس از سپاسگزاری فراوان، شهر مدینه را ترک گفتند. از قضای روزگار در بین راه با امام موسی بن جعفر علیه السلام مواجه شده، ماجرای خویش را باز گفتند. وقتی امام پاسخ پرسش ها را مطالعه کردند، سه بار فرمود: پدرش فدایش.

فضیلت زیارت

دعا و زیارت، پر و بال گشودن از گوشه تنهایی، تا اوج با خدا بودن است. دعا و زیارت، جامی است زلال از معنویت ناب در کام عطشناک زندگی؛ و زیارت حرم معصومه سلام الله عليها، بارقه امیدی در فضای غبارآلود زمانه، فریاد روح مهجور در هنگامه غفلت و بی خبری، و نسیمی فرحناک و برخاسته از باغستان های بهشت است. زیارت مرقد فاطمه معصومه سلام الله عليها، به انسان اعتماد به نفس می دهد، و او را از غرق شدن در گرداب نومیدی باز می دارد و به تلاش بیشتر دعوت می کند. زیارت مزار با صفای کریمه اهل بیت سلام الله عليها، سبب می شود که زائر حرم، خود را نیازمند پروردگار ببیند، در برابر او خضوع کند، از مرکب غرور و تکبر - که سرچشمه تمامی بدبختی ها و سیه روزی هاست - فرو آید و حضرت معصومه سلام الله عليها را واسطه درگاه پروردگار عالمیان قرار دهد. بر همین اساس است که برای زیارت آن حضرت، پاداش بسیار بزرگی وعده داده شده و آن، ورود به بهشت است. در این باره از امام جواد علیه السلام نقل شده که فرمود: «هر کس عمه ام را در قم زیارت کند، بهشت از آن اوست?».

برگزیدن شهر قم

پس از آنکه حضرت معصومه علیه السلام به شهر ساوه رسید، بیمار شد. چون توان رفتن به خراسان را در خود ندید، تصمیم گرفت به قم برود. یکی از نویسندگان در این باره که چرا حضرت معصومه سلام الله عليها شهر قم را برگزید، می نویسد: بی تردید می توان گفت که آن بانوی بزرگ، روی ملهم و آینده نگر داشت و با توجه به آینده قم و محوریتی که بعدها برای این سرزمین پیش می آید - محوریتی که آرامگاه ایشان مرکز آن خواهد بود - بدین دیار روی آورد. این جریان به خوبی روشن می کند که آن بانوی الهی، به آینده اسلام و موقعیت این سرزمین توجه داشته و خود را با شتاب بدین سر زمین رسانده و محوریت و مرکزیت آن را با مدفن خود پایه ریزی کرده است.

زیارت حضرت معصومه سلام الله عليها از منظر روایات

درباره فضیلت زیارت حضرت معصومه سلام الله علیها روایات فراوانی از پیشوایان معصوم رسیده است. از جمله، هنگامی که یکی از محدثان برجسته قم، به نام «سعد بن سعد» به محضر مقدس امام رضا سلام الله علیها شرفیاب می شود، امام هشتم خطاب به ایشان می فرماید: «ای سعد! از ما در نزد شما قبری است». سعد می گوید: فدایت شوم! آیا قبر فاطمه دختر موسی بن جعفر سلام الله علیها را می فرمایید؟ می فرماید: «آری، هر کس او را زیارت کند، در حالی که به حق او آگاه باشد، بهشت از آن اوست.»

پیشوای جهان تشیع امام جعفر صادق سلام الله علیها نیز در این باره می فرماید: «هر کس او را زیارت کند، بهشت بر او واجب گردد». و در حدیث دیگری آمده است: «زیارت او، هم سنگ بهشت است.»

زیارت مآثور درباره حضرت معصومه علیه السلام

یکی از ویژگیهای حضرت معصومه سلام الله علیها، ورود زیارتنامه ای از سوی معصومان سلام الله علیها درباره ایشان است که پس از حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها، او تنها بانوی بزرگواری است که زیارت مآثور دارد. بانوان برجسته ای چون: آمنه بنت وهب، فاطمه بنت اسد، خدیجه بنت خویلد، فاطمه ام البنین، زینب کبری، حکیمه خاتون و نرجس خاتون که هیچ شک و تردیدی در مقام بلند و جایگاه رفیع آن ها نیست. هیچ کدام زیارت مآثور از سوی معصومان سلام الله علیها ندارند و این نشان دهنده مقام والای این بانوی گرانقدر اسلام است. باشد که شیعیان و پیروان اهل بیت عصمت و طهارت سلام الله علیها به ویژه بانوان، این مقام بزرگ و عالی را پاس بدارند و همواره الگو و مظهر عفاف و تقوا و حیا باشند. تنها در این صورت است که روح باعظمت این بانوی بزرگ از همه ما خشنود خواهد شد.

امام رضا علیه السلام و لقب معصومه

حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها بانویی بهشتی، غرق در عبادت و نیایش، پیراسته از زشتی ها و شبنم معطر آفرینش است. شاید یکی از دلایل «معصومه» نامیدن این بانو، آن باشد که عصمت مادرش حضرت زهرا سلام الله علیها در او تجلی یافته است. بر اساس پاره ای از روایات، این لقب از سوی امام رضا علیه السلام به این بانوی والامقام اسلام وارد شده است؛ چنان که فقیه بلند اندیش و سپید سیرت شیعه، علامه مجلسی علیه السلام در اینباره میگوید: امام رضا علیه السلام در جایی فرمود: «هرکس معصومه را در قم زیارت کند، مانند کسی است که مرا زیارت کرده است.»

کریمه اهل بیت

حضرت معصومه سلام الله علیها در زبان دانشمندان و فقیهان گران قدر شیعه، به لقب «کریمه اهل بیت» یاد می شود. از میان بانوان اهل بیت، این نام زیبا تنها به آن حضرت اختصاص یافته است. بر اساس رویای صادق و صحیح نسب شناس گرانقدر، مرحوم آیت الله مرعشی نجفی، این لقب از طرف امام صادق علیه السلام بر حضرت معصومه سلام الله علیها اطلاق شده است. در این رؤیا، امام صادق علیه السلام به آیت

الله نجفی که با دعا و راز و نیاز، تلاش پیگیری را برای یافتن قبر مطهر حضرت زهرا سلام الله علیها آغاز کرده خطاب فرمود: بر تو باد به کریمه اهل بیت.

القاب حضرت معصومه سلام الله علیها

به طور کلی، سه زیارت نامه برای حضرت معصومه سلام الله علیها ذکر شده که یکی از آن ها مشهور و دو تای دیگر غیر مشهور است. اسامی و لقب هایی که برای حضرت معصومه سلام الله علیها در دو زیارت نامه غیر مشهور ذکر شده؛ به قرار ذیل است: طاهره (پاکیزه)، حمیده (ستوده)؛ برّه (نیکوکار)؛ رشیده (حد یافته)؛ تقیه (پرهیزگار)؛ رضیه (خشنود از خدا)؛ مرضیه (مورد رضایت خدا)؛ سیده صدیقه (بانوی بسیار راستگو)؛ سیده رضیه مرضیه (بانوی خشنود خدا و مورد رضای او)؛ سیده نساء العالمین (سرور زنان عالم). هم چنین محدثه و عابده از صفات و القابی است که برای حضرت معصومه سلام الله علیها عنوان شده است.

شفاعت حضرت معصومه سلام الله علیها

بالاترین جایگاه شفاعت، از آن رسول گرامی اسلام است که در قرآن کریم، از آن به «مقام محمود» تعبیر شده است. همین طور دو تن از بانوان خاندان رسول مکرم اسلام، شفاعت گسترده ای دارند که بسیار وسیع و جهان شمول است و می تواند همه اهالی محشر را فرا گیرد. این دو بانوی عالی قدر، صدیقه اطهر، حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها و شفیعه روز جزا، حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها هستند. در مورد شفاعت گسترده حضرت زهرا سلام الله علیها همین بس که شفاعت، مهریه آن حضرت است و به هنگام ازدواج، پیک وحی طاقه ابریشمی از سوی پروردگار آورد که در آن، جمله؟ خداوند مهریه فاطمه زهرا را، شفاعت گنجهکاران از امت محمد صلی الله علیه و آله و سلم قرار داد؟، این حدیث از طریق اهل سنت نیز نقل شده است. پس از فاطمه زهرا سلام الله علیها از جهت گستردگی شفاعت، هیچ بانویی به شفیعه محشر، حضرت معصومه سلام الله علیها نمی رسد. بر همین اساس است که حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: «با شفاعت او، همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند».

سرّ قداست قم

در احادیث فراوانی به قداست قم اشاره شده است. از جمله امام صادق علیه السلام قم را حرم اهل بیت علیه السلام معرفی و خاک آن را، پاک و پاکیزه تعبیر کرده است. همچنین ایشان در ضمن حدیث مشهوری که درباره قداست قم به گروهی از اهالی ری بیان کردند، فرمودند: بانویی از فرزندان من به نام فاطمه دختر موسی، در آن جا رحلت می کند که با شفاعت، او همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند؟. او می گوید: من این حدیث را هنگامی از امام صادق علیه السلام شنیدم که حضرت موسی بن جعفر علیه السلام هنوز دیده به جهان نگشوده بود. این حدیث والا، از رمز شرافت و قداست قم پرده برمی دارد و روشن می سازد که این همه فضیلت و شرافت این شهر که در روایات آمده، از ریحانه پیامبر، کریمه اهل بیت سلام الله علیها، مهین

بانوی اسلام، حضرت معصومه سلام الله علیها سرچشمه می گیرد که در این سرزمین دیده از جهان فرو می بندد و گرد و خاک این سرزمین را، توتیای دیدگان حور و ملایک می کند.

محبت و مباحات حضرت معصومه سلام الله علیها به امام هشتم

مدت ۲۵ سال تمام، حضرت رضا علیه السلام تنها فرزند نجمه خاتون بود. پس از یک ربع قرن انتظار، سرانجام ستاره ای تابان از دامان نجمه درخشید که هم سنگ امام هشتم علیه السلام بود و امام علیه السلام توانست والاترین عواطف انباشته شده و در سودای دلش را بر او نثار کند. بین حضرت معصومه و برادرش امام رضا علیه السلام عواطف سرشار و محبت شگفت انگیزی بود که قلم از ترسیم آن عاجز است. در یکی از معجزات امام کاظم علیه السلام که حضرت معصومه علیه السلام نیز نقشی دارد، هنگامی که نصرانی می پرسد: شما که هستید؟ می فرماید: «من معصومه، خواهر امام رضا علیه السلام هستم». این تعبیر، از محبت سرشار آن حضرت به برادر بزرگوارش امام رضا علیه السلام و نیز از مباحات ایشان به این خواهر- برادری سرچشمه می گیرد.

سر آمد بانوان

فاطمه معصومه سلام الله علیها از جهت شخصیت فردی و کمالات روحی، در بین فرزندان موسی بن جعفر علیه السلام بعد از برادرش، علی بن موسی الرضا علیه السلام در والاترین رتبه جای دارد. این درحالی است که بنا بر مستندات رجالی، فرزندان دختر امام کاظم علیه السلام دست کم هجده تن بوده اند و فاطمه در بین این همه بانوی گران قدر، سرآمد بوده است. حاج شیخ عباس قمی آنگاه که از دختران موسی بن جعفر علیه السلام سخن می گوید، درباره فاطمه معصومه سلام الله علیها می نویسد: بر حسب آنچه به ما رسیده، افضل آن ها، سیده جلیله معظمه، فاطمه بنت امام موسی علیه السلام معروف به حضرت معصومه است.

فضیلت بی نظیر

شیخ محمد تقی تُستری، در قاموس الرجال، حضرت معصومه سلام الله علیها را به عنوان بانوی اسوه معرفی کرد و فضیلت وی را در میان دختران و پسران حضرت موسی بن جعفر علیه السلام، غیر از امام رضا علیه السلام بی نظیر دانسته است. ایشان در این زمینه چنین می نویسند: «در میان فرزندان امام کاظم علیه السلام با آن همه کثرتشان، بعد از امام رضا علیه السلام کسی هم شأن حضرت معصومه سلام الله علیها نیست». بی گمان این گونه اظهار نظرها و نگرش به شخصیت فاطمه دختر موسی بن جعفر علیه السلام بر برداشت هایی استوار است که از متن و روایات وارده از ائمه اطهار علیهم السلام به دست آمده است. این روایت ها، مقام هایی را برای فاطمه معصومه سلام الله علیها برشمرده اند؛ مقامی که نظیر آن، برای دیگر برادران و خواهران وی ذکر نکرده اند و به این ترتیب، نام فاطمه معصومه سلام الله علیها در شمار زنان برتر جهان قرار گرفته است.

به جان پاک تو ای دختر امام، سلام
 تویی که شاه خراسان بود برادر تو
 به هر عدد که تکلم شود به لیل و نهار
 صبح تا شب و از شام، تا طلوع صبح
 در آسمان ولایت، مه تمامی تو
 ز پای تا به سرت ای مه تمام، سلام
 به پیشگاه تو ای خواهر شه کونین
 ز فرد فرد خلیق، به صبح و شام سلام
 منم که هر سر مویم به هر زمان گوید
 به جان پاک تو ای دختر امام، سلام

غروب غمگین

حضرت فاطمه سلام الله علیها پس از ورود به شهر قم، تنها هفده روز در قید حیات بود و سپس دعوت حق را لبیک گفت و به سوی بهشت برین پرواز کرد. این حادثه در سال ۲۰۱ هجری رخ داد. سلام بر این بانوی بزرگوار اسلام از روز طلوع تا لحظه غروب. درود بر روح تابناک معصومه سلام الله علیها که اینک آفتاب حرم باصفایش، زمین قم را نورانی کرده است. سلام بر سالار زنان جهان و فرزند پیام آوران مهر و مهتران جوانان بهشتی. ای فاطمه! در روز قیامت، شفیع ما باش که تو در نزد خدا، جایگاهی ویژه برای شفاعت داری.